

ZARZĄDZENIE NR 25
DYREKTORA GENERALNEGO LASÓW PAŃSTWOWYCH

z dnia 22 marca 2022 r.

**w sprawie ograniczania zagrożeń ze strony szkodliwych owadów,
grzybów patogenicznych i innych zjawisk szkodliwych w lasach w 2022 r.**

ZO.7100.1.2022

Na podstawie art. 33 ust.1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach¹ w związku z § 6 i § 10 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe² – w wykonaniu zadania Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, określonego m.in. w art. 33 ust. 3 pkt 3³ ustawy o lasach, zarządzam, co następuje:

§ 1

Zobowiązuję kierowników jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych do zapoznania się i wykorzystywania w bieżącej działalności „Krótkoterminowej prognozy występowania ważniejszych szkodników i chorób infekcyjnych drzew leśnych w Polsce w 2022 roku”, opracowanej przez Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL). Wyżej wymieniona prognoza znajduje się na stronie portalu pracowniczego LP.

§ 2

1. Powołuję Zespoły Zadaniowe, zwane dalej Terenowymi Stacjami Ochrony Lasu (TSOL).
2. Skład osobowy i lokalizację TSOL oraz Punktów Obserwacyjnych, zwanych dalej PO zawiera załącznik nr 1 do zarządzenia.
3. Termin rozpoczęcia i zakończenia pracy TSOL uzależniony jest od biologii monitorowanych szkodników owadzych.
4. Do obowiązków kierowników TSOL należy:
 - zorganizowanie i koordynowanie pracy TSOL;
 - opracowywanie ocen występowania, zagrożenia i przebiegu rozwoju populacji szkodliwych owadów i innych czynników szkodliwych, z uwzględnieniem zapisów „Instrukcji Ochrony Lasu” i „Instrukcji działania Zespołów Ochrony Lasu” oraz przekazywanie tych ocen właściwemu nadleśniczemu, który podejmuje decyzje o zabiegach ochronnych;
 - sporządzenie sprawozdania końcowego z działalności TSOL w terminie jednego miesiąca od zakończenia pracy.
5. Zalecenia w zakresie postępowania ze szkodliwymi owadami liściożernymi w 2022 roku określa załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 3

Zobowiązuję:

1. Dyrektorów Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP) do bieżącego monitorowania zagrożeń ze strony czynników biotycznych, ustalania ich sprawców i podejmowania skutecznych działań profilaktycznych oraz ochronnych w celu niedopuszczenia do istotnych gospodarczo szkód w lasach.
2. Kierowników Zespołów Ochrony Lasu (ZOL) do świadczenia stałej pomocy dyrektorom RDLP i nadleśniczemu w rozpoznawaniu i ograniczaniu zagrożeń oraz do bieżącego informowania

Wydziału Ochrony Lasu w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych (DGLP) o sytuacji.

3. Nadleśniczych do zorganizowania niezbędnej służby ochrony lasu zwalczającej zagrożenia, którą należy wspierać w miarę potrzeby odpowiednią pomocą ze strony RDLP i ZOL, a w szczególnych przypadkach także DGLP i IBL.

§ 4

1. Zobowiązuję Wydział Ochrony Lasu w DGLP i Zakład Produkcyjno Usługowo Handlowy Lasów Państwowych w Olsztynie do realizacji zadań, w przedmiocie centralnych zakupów i dystrybucji środków ochrony roślin – Foray 76 B, Mospilan 20 SP na potrzeby poszczególnych RDLP.
2. Przy zakupach pozostałych środków ochrony roślin niezbędnych do prowadzenia gospodarki leśnej należy kierować się listą pestycydów dopuszczonych do stosowania w 2022 roku, opracowaną przez IBL w broszurze pt. „Środki ochrony roślin oraz środki biobójcze zalecane do stosowania w leśnictwie w roku 2022”, zamieszczoną na stronie portalu pracowniczego LP.
3. Usługodawców lotniczych i warunki korzystania z usług lotniczych w 2022 roku określają odpowiednie umowy zawarte przez DGLP i RDLP.
4. Rozwiązania techniczne, jakie powinny być zastosowane podczas wykonywania zabiegów przy użyciu sprzętu agrolotniczego, określa Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 roku (Dz. U. 2013, poz. 504).
5. W roku 2022 obowiązuje zasada dofinansowania kosztów akcji ograniczania populacji szkodników liściożernych techniką lotniczą oraz naziemną z wykorzystaniem środków związanych z funduszem leśnym w następującym zakresie:
 - użycia sprzętu lotniczego,
 - użycia sprzętu naziemnego (wyłącznie w przypadku chrabąszczowatych – imago i pędraki),
 - zbioru ręcznego (wyłącznie w przypadku chrabąszczowatych – imago),
 - zakupu środków ochrony roślin i ich nośników (adiuwantów),
 - magazynowania i transportu środków ochrony roślin i ich nośników (adiuwantów),w ramach kwot określonych w planie finansowo-gospodarczym PGL Lasy Państwowe.
6. Rozliczenie finansowe, którego integralną częścią jest zestawienie rzeczowo-finansowe zadań z zakresu ograniczania populacji szkodliwych owadów techniką lotniczą i naziemną dofinansowywanych ze środków funduszu leśnego (załącznik nr 3), przekazuje się do DGLP niezwłocznie po całkowitym zakończeniu ww. akcji, jednak nie później niż do 31.12.2022 r.

¹ Art. 33. 1. ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2021 r. poz. 1275 ze zm.) stanowi, że „Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych”.

² Statut Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe został nadany zarządzeniem nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18. maja 1994 r.; w § 6. Statut Lasów Państwowych stanowi, że w wykonaniu zadań określonych przez ustawę (o lasach) oraz przez przepisy wykonawcze do ustawy, a także innych przepisów prawnych Dyrektor Generalny wydaje zarządzenia i decyzje obowiązujące w Lasach Państwowych; § 10 Statut Lasów Państwowych stanowi, że Dyrektor Generalny może powoływać inne stałe lub doraźne zespoły doradcze dla określonych spraw i problemów z zakresu działalności Lasów Państwowych oraz określać zasady i tryb działania takich zespołów.

³ Przepis art. 33 ust. 3 pkt 3 ustawy o lasach stanowi, że Dyrektor Generalny Lasów Państwowych inicjuje, organizuje oraz koordynuje przedsięwzięcia na rzecz ochrony lasów, racjonalnej gospodarki leśnej i rozwoju leśnictwa.

§ 5

1. Wszelkie działania związane z ograniczaniem liczebności szkodliwych owadów i skutków aktywności grzybów patogenicznych powodujących szkody w lasach powinny być prowadzone w sposób niezakłócający funkcjonowania ekosystemów na obszarach objętych zabiegami i muszą być zgodne z etykietą stosowanego środka ochrony roślin.
2. Zaleca się upowszechnianie biologicznych, mechanicznych i agrotechnicznych metod ograniczania liczebności szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych i innych czynników szkodliwych, przedstawionych w wykonanych przez IBL opracowaniach „Metodyka integrowanej ochrony drzewostanów iglastych” oraz „Metodyka integrowanej ochrony drzewostanów liściastych”. W przypadkach największego zagrożenia lasu dopuszczalne jest łączenie powyższych metod z metodą chemiczną, polegającą na wykorzystaniu środków ochrony roślin zarejestrowanych dla leśnictwa.
3. Wyznaczając drzewostany do zabiegów ograniczania szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych i innych czynników szkodliwych na obszarach Natura 2000, należy zwracać szczególną uwagę na przedmiot ochrony na tych obszarach.
4. Wszystkie czynności związane z ochroną lasu w 2022 roku powinny być wykonane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

§ 6

Nadleśniczowie nadleśnictw, na terenie których prowadzone będą zabiegi ochronne odpowiadają za techniczne i organizacyjne warunki prawidłowego przeprowadzenia zabiegów ograniczających zagrożenia lasów ze strony czynników szkodliwych. Działania te powinny uwzględniać w szczególności:

1. Wyegzekwowanie od wykonawców usług lotniczych spełnienia warunków technicznych zawartych w umowach oraz zapewnienie realizacji obowiązków wynikających z tych umów dla jednostek Lasów Państwowych.
2. Przekazanie do DGLP (za pośrednictwem RDLP) danych dotyczących obszarów leśnych przewidywanych do zabiegów agrolotniczych w 2022 roku – współrzędnych geograficznych lotnisk,

lądowisk, innych terenów startów i lądowań oraz pól zabiegowych – w celu uzyskania od Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej priorytetu na wykorzystanie przestrzeni powietrznej podczas ww. zabiegów.

3. Przeszkolenie pracowników jednostek LP kierowanych do udziału w zabiegach ochronnych w zakresie stosowanych metod i środków ochrony roślin oraz wymogów wynikających z przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.
4. Zabezpieczenie odbioru ilościowego i jakościowego środków ochrony roślin, dostarczanych na potrzeby ograniczania liczebności szkodliwych owadów oraz dopilnowanie prawidłowej ich dystrybucji.
5. Zapewnienie nieodpłatnie odpowiednich warunków lokalowych, niezbędnego wyposażenia i udzielanie wszechstronnej pomocy w organizacji i funkcjonowaniu TSOL.
6. Nadzór nad przebiegiem przygotowań do zabiegów ochronnych oraz bieżącą kontrolę realizacji zadań ochronnych.
7. Składanie drogą elektroniczną, za pośrednictwem RDLP, do DGLP cotygodniowych meldunków (w czwartki) o zaawansowaniu realizacji zabiegów ochronnych w lasach, według wzoru stanowiącego załącznik nr 4 do zarządzenia.
8. Opracowanie sprawozdania końcowego z przebiegu zabiegów ochronnych w 2022 roku. RDLP przekazują zbiorcze sprawozdanie do DGLP po całkowitym zakończeniu akcji zwalczania.

§ 7

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

**p.o. DYREKTORA GENERALNEGO
LASÓW PAŃSTWOWYCH**
Józef Kubica

**Skład osobowy i lokalizacja Terenowych Stacji Ochrony Lasu (TSOL)
oraz Punktów Obserwacyjnych (PO) w 2022 r.**

ZOL	RDLP	Siedziba TSOL	Skład osobowy TSOL	Gatunek szkodnika owadziego/inny czynnik	PO w Nadleśnictwie
Gdańsk	Gdańsk	biuro ZOL w Gdańsku	Piotr Gawęda - kierownik TSOL; Izabela Waszak; Anna Srokosz	Brudnica mniszka	Kaliska; Kościerzyna
				Zespół szkodników wtórnych drzewostanów świerkowych	Kartuzy; Kolbudy; Wejherowo
				Boreczniki sosnowe	Lubichowo
Gdańsk	Toruń	biuro ZOL w Gdańsku;	Piotr Fleischer - kierownik TSOL; Izabela Waszak; Anna Srokosz; Piotr Gawęda	Zespół szkodników wtórnych drzewostanów sosnowych	Jamy; Miradz; Włocławek
				Brudnica mniszka	Cierpiszewo; Czersk; Dobrzejewice
				Boreczniki sosnowe	Osie; Różanna; Tuchola
Szczecinek	Piła	biuro ZOL w Szczecinku	Mariusz Tylicki - kierownik TSOL; Rafał Perz; Beata Dudzic; Paulina Kuczyńska; Sławomir Woźniak	Barczatka sosnowka	Krucz
				Brudnica mniszka	Wronki, Płytnica
				Chrabąszcze	Wronki
				Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych	Trzcianka
Szczecinek	Szczecin	biuro Nadleśnictwa Międzychód	Rafał Perz - kierownik TSOL; Paulina Kuczyńska; Beata Dudzic; Sławomir Woźniak	Brudnica mniszka	Międzychód
				Boreczniki sosnowe	Bolewice; Trzciel
				Chrabąszcze	Międzychód; Sulęcín; Bolewice
				Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych	Rokita; Skwierzyna
				Barczatka sosnowka	Międzychód
Szczecinek	Szczecinek	biuro ZOL w Szczecinku	Rafał Perz - kierownik TSOL; Beata Dudzic; Paulina Kuczyńska; Sławomir Woźniak	Brudnica mniszka	Borne Sulinowo; Czarne Czulchowskie; Osusznicza
				Zespół szkodników wtórnych drzewostanów iglastych	Świdwin; Miastko; Leśny Dwór
Wrocław	Wrocław	biuro ZOL we Wrocławiu	Jarosław Góral - kierownik TSOL; Katarzyna Skąlecka; Katarzyna Nowik; Grzegorz Rogowski	Chrabąszcze	Milicz
Łopuchówko	Poznań	biuro Nadleśnictwa Antonin	Robert Zander - kierownik TSOL; Ewa Kujawa; Anna Barycza; Hubert Jakoniuk	Brudnica mniszka	Grodzisk; Konin; Sieraków; Turek
				Boreczniki sosnowe	Grodziec; Antonin; Grodzisk; Kalisz; Oborniki; Pniewy
Łopuchówko	Zielona Góra	biuro Nadleśnictwa Krzystkowice	Radosław Cieślak - kierownik TSOL; Robert Zander; Ewa Kujawa; Hubert Jakoniuk	Barczatka sosnowka	Bytnica; Wolsztyn; Nowa Sól; Sława Śląska
				Brudnica mniszka	Sława Śląska
				Boreczniki sosnowe	Wolsztyn
				Chrabąszcze	Świebodzin
Kraków	Kraków	biuro ZOL w Krakowie	Jarosław Płata - kierownik TSOL; Agnieszka Bielawska; Zbigniew Kołodziej; Szczepan Rusiński; Sebastian Tylkowski	Chrabąszcze	Dębica

ZOL	RDLP	Siedziba TSOL	Skład osobowy TSOL	Gatunek szkodnika owadziego/inny czynnik	PO w Nadleśnictwie
Łódź	Łódź	biuro ZOL w Łodzi	Grzegorz Karwat - kierownik TSOL; Cezary Kieszek; Katarzyna Bryszewska	Osnuja gwiaździsta	Złoczew; Kolumna
				Barczątki sosnowka	Wieluń
				Brudnica mniszka	Wieluń
				Boreczniki sosnowe	Złoczew
Łódź	Warszawa	biuro Nadleśnictwa Łochów	Cezary Kieszek - kierownik TSOL; Michał Onuszko; Katarzyna Bryszewska	Chrabąszcze	Ostrów Mazowiecka; Wyszków
Opole	Katowice	biuro ZOL w Opolu	Grzegorz Guzik - kierownik TSOL; Dariusz Hutka; Katarzyna Hutka; Marcin Hutnik	Osnuja gwiaździsta	Brynek
				Chrabąszcze	Brzeg; Opole; Rudziniec; Strzelce Opolskie; Kluczbork; Kłobuck
				Brudnica mniszka	Turawa
Olsztyn	Białystok	biuro ZOL w Olsztynie	Wojciech Chmielewski - kierownik TSOL; Rafał Zagroba; Martyna Ruszczyk; Janusz Wojciechowski	Brudnica mniszka	Pomorze; Nowogród
				Boreczniki sosnowe	Nowogród
Olsztyn	Olsztyn	biuro ZOL w Olsztynie	Wojciech Chmielewski - kierownik TSOL; Rafał Zagroba; Martyna Ruszczyk; Janusz Wojciechowski	Boreczniki sosnowe	Ostrołęka
Radom	Lublin	biuro ZOL w Radomiu	Andrzej Marzęda - kierownik TSOL; Marek Kamola; Wojciech Krawczyk; Sławomir Michalewski	Barczątki sosnowka	Nowa Dęba; Rozwadów
				Chrabąszcze	Radzyń Podlaski; Józefów; Kraśnik; Lubartów; Parczew; Sarnaki; Tomaszów, Włodawa
				Osnuja gwiaździsta	Nowa Dęba; Gościeradów; Rozwadów; Janów Lubelski
				Jemiola	Włodawa; Międzyrzec; Gościeradów; Rudnik
Radom	Radom	biuro ZOL w Radomiu	Przemysław Jakubiński - kierownik TSOL; Marek Kamola; Piotr Lasota; Przemysław Strzelczyk	Zamieranie drzewostanów jodłowych	Zagnańsk; Skarżysko
				Jemiola	Zwoleń; Radom
				Osnuja gwiaździsta	Daleszyce
				Chrabąszcze	Staszów

Zalecenia w zakresie postępowania ze szkodliwymi owadami
liściożernymi w 2022 r.

W pierwszym kwartale każdego roku Instytut Badawczy Leśnictwa przygotowuje prognozę zagrożenia drzewostanów iglastych i liściastych przez różne czynniki szkodotwórcze w skali całego kraju. Szczególną uwagę poświęca się owadom liściożernym, ze względu na ich zdolność do występowania w formie gradacji na znacznych powierzchniach, zagrażających trwałości drzewostanów. Sposób postępowania z foliofagami wymaga corocznej modyfikacji, ponieważ zależy m.in. od gatunku owada, jego biologii, ekologii, zdolności do ekspansji i fazy gradacji.

Według krótkoterminowej prognozy, w 2022 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, spodziewany jest znaczący wzrost powierzchni zagrożenia drzewostanów sosnowych przez: boreczniki sosnowe (z 1 tys. ha do 31,2 tys. ha), brudnicy mniszki (z 5 tys. ha do 45,4 tys. ha) i barczatki sosnowki (z 3,5 tys. ha do 16,8 tys. ha). Duże powierzchnie drzewostanów zagrożonych przez te gatunki w stopniu ostrzegawczym (odpowiednio 14,3, 133,4 i 12,5 tys. ha) stwarzają bazę do szybkiego poszerzenia się obszaru objętego gradacjami, szczególnie w przypadku brudnicy mniszki. Na terenach niektórych rdLP stwierdzono również znaczący wzrost powierzchni zagrożonych w stopniu ostrzegawczym przez strzygonię choinówkę (RDLP w Szczecinku i RDLP w Toruniu) oraz siwiotka borowca (RDLP w Toruniu i RDLP w Gdańsku), które często towarzyszą wymienionym wyżej gatunkom przed lub w trakcie początku ich wielkoobszarowych gradacji.

W związku z powyższym, w 2022 r. zaleca się następujące postępowanie ochronne:

1. Gwałtowny wzrost populacji boreczników, głównie borecznika sosnowca nastąpił już w 2021 r., w I i II generacji, powodując silną defoliację drzewostanów, a nawet gołożery. Postępowanie w tych drzewostanach będzie zależało od stopnia ich zagrożenia, zdrowotności populacji szkodnika i uszkodzenia koron, stąd decyzje o zabiegach ochronnych należy podejmować przy zagrożeniu silnym (+++) i średnim (++), włączając w razie konieczności drzewostany zagrożone w stopniu słabym (+). W miejscach, gdzie doszło do silnej defoliacji koron lub gołożerów spowodowanych żerami I i II lub II generacji boreczników i dodatkowo w drzewostanach tych prognozowane jest występowanie w br. innych szkodników pierwotnych sosny (brudnicy mniszki, barczatki sosnowki, strzygoni choinówki, osnui gwiazdzistej), a stwierdzone zagrożenie ze strony jakiegokolwiek z tych foliofagów jest w stopniu silnym (+++) i średnim (++), możliwe jest zastosowanie insektycydów kontaktowych na larwy I generacji w przypadku boreczników i/lub gąsienice innych szkodników. W pozostałych drzewostanach zagrożonych w stopniu słabym (+) i ostrzegawczym (0/+) należy wstrzymać się z zabiegami ochronnymi przeciwko I generacji i zastosować w razie konieczności chemiczne zwalczanie na II generację boreczników. Przed planowaniem zasięgu pól zabiegowych, konieczna jest weryfikacja zagrożenia metodami kontroli nadzwyczajnych, szczególnie w nadleśnictwach o dużej powierzchni zagrożonych drzewostanów.
2. Rok 2022 będzie rokiem początku wielkoobszarowej gradacji brudnicy mniszki. Rozpoczęła się ona już w 2021 r. na terenie niektórych nadleśnictw, ale zdecydowanego przyspieszenia nabierze w 2022 r. Świadczy o tym obecność we wszystkich RDLP drzewostanów zagrożonych w stopniu 0/+, znaczący wzrost tych powierzchni w większości RDLP w porównaniu z poprzednim rokiem, a także dominujący udział w populacjach dużych samic, tj. o dużym potencjale rozrodczym. Wymaga to znacznego zaangażowania TSOL i pracowników terenowych w weryfikację stopnia i skali zagrożenia metodami kontroli

nadzwyczajnych. Na terenie nadleśnictw, w których już stwierdzono lub będą stwierdzone duże powierzchnie zagrożone we wszystkich stopniach, zabiegi ochronne należy podejmować przy zagrożeniu silnym (+++) i średnim (++), włączając w razie konieczności drzewostany zagrożone w stopniu +. W pozostałych nadleśnictwach największą uwagę należy skupić na wykrywaniu powstających ognisk gradacyjnych celem ułatwienia planowania zabiegów ochronnych w następnym roku.

3. W odniesieniu do barczatki sosnowki, zabiegi ograniczające liczebność jej populacji należy podejmować przy zagrożeniu +++ i ++, a drzewostany zagrożone w stopniu + należy objąć zabiegami w przypadku ich położenia na granicy lub wewnątrz pól zabiegowych.
4. W 2022 r. powierzchnia zagrożenia drzewostanów sosnowych przez osnuje gwiazdzistą uległa znacznej redukcji, zatem decyzje o ograniczaniu liczebności tego gatunku owada należy podejmować indywidualnie, z uwzględnieniem aktualnych i lokalnych uwarunkowań takich, jak wiek drzewostanów, siedlisko, czas trwania i fazę gradacji, udział diapauzujących osobników, stopień defoliacji drzewostanów, itp. czynniki.
5. W zależności od okresu trwania diapauzy larw osnui gwiazdzistej, zabiegi ochronne można wykonywać jednorazowo lub w kolejnych dwóch/trzech latach. Preparat Mospilan 20 SP należy stosować na najmłodsze stadia rozwojowe larw.
6. Każda decyzja o wykonaniu zabiegu ochronnego powinna być poprzedzona analizą zdrowotności populacji owadów.
7. Przy podobnym poziomie zagrożenia przez foliofagi sosny, w pierwszej kolejności zabiegi ochronne należy stosować w drzewostanach:
 - z defoliacją powyżej 60%, ponieważ tempo obumierania drzew zależy od stopnia uszkodzenia aparatu asymilacyjnego: im bardziej jest uszkodzony, tym tempo obumierania jest szybsze;
 - na żyzniejszych siedliskach, ponieważ po żerach może nastąpić intensywne wydzielanie się posuszu;
 - w wieku od 20 do 50 lat, gdyż przeżywalność młodszych drzewostanów jest mniejsza niż starszych;
 - z dużym udziałem drzew przysłuszonych oraz o podwyższonej liczebności populacji szkodników wtórnych.
8. Powierzchnia i poziom zagrożenia drzewostanów sosnowych przez pozostałe gatunki foliofagów sosny nie wskazują na potrzebę wykonywania zabiegów ochronnych, lecz należy zwrócić uwagę na obecność i liczebność strzygoni choinówki w aspekcie możliwości tworzenia wspólnych ognisk gradacyjnych z brudnicą mniszką.
9. W związku ze spodziewaną intensywną rójką chrabąszczy na powierzchni około 20 tys. ha, należy stosować zarówno agrolotnicze zabiegi ochronne, jak i inne metody ograniczania liczebności tych owadów.
10. W drzewostanach sosnowych z dużym udziałem gatunków liściastych w drugim piętrze lub w podsycie, oprócz zabiegów agrolotniczych ograniczających populację chrabąszczy wskazane jest wykonanie także naziemnych zabiegów ochronnych na obrzeżach drzewostanów.
11. Na obszarach, gdzie metoda chemiczna nie może być zastosowana, zaleca się ręczny zbiór dorosłych postaci chrabąszczy w trakcie rójki, w zakresie ustalonym przez nadleśniczego. Dodatkowo należy rozważyć możliwość zastosowania różnych materiałów, np. agrowłókniny, siatki o drobnych oczkach itp., uniemożliwiających składanie jaj przez samice chrabąszczy do gleby w szkółkach lub świeżo zakładanych uprawach.

12. Decyzję o konieczności ograniczania liczebności populacji innych szkodników liściożernych w drzewostanach liściastych podejmuje nadleśniczy w porozumieniu z RDLP i ZOL. Przed podjęciem decyzji, konieczne jest dokładne rozpoznanie głównych gatunków występujących w koronach drzew i śledzenie ich rozwoju w celu prawidłowego wyznaczenia terminu przeprowadzenia zabiegu ochronnego. Przy planowaniu zabiegów ochronnych należy zwrócić uwagę również na stan zdrowotny drzewostanów oraz liczebność populacji szkodników wtórnych, szczególnie opiótków, wyrynnika i rozwiertków.
13. W zabiegach ochronnych należy stosować środki ochrony roślin zalecane w leśnictwie (wykaz preparatów jest dostępny na stronie internetowej LP dla profesjonalistów, w zakładce publikacje → gospodarka leśna → ochrona lasu → środki ochrony roślin).
14. Wyższe dawki zalecanych preparatów należy stosować w przypadku zagrożenia silnego (+++) i średniego (++) , uwzględniając również fazę gradacji (progradacja lub kulminacja gradacji), zagrożenie przez szkodniki wtórne, a także defoliację drzewostanów w latach ubiegłych.
15. Po wykonaniu zabiegu ochronnego należy ocenić jego skuteczność, a wyniki wpisać do protokołu (formularz nr 32 Instrukcji Ochrony Lasu 2012). Jeżeli liczba żywych larw szkodnika, pozostałych po zabiegu w koronach drzew nie przekracza 20% liczby krytycznej dla danego gatunku owada, zabieg należy uznać za skuteczny.
16. Chociaż niniejsze zalecenia dotyczą postępowania z owadami foliofagicznymi, ze względu na osłabienie drzewostanów spowodowane suszą w latach poprzednich oraz rozwój szkodników wtórnych w wielu regionach kraju, bardzo ważne jest prowadzenie ciągłych obserwacji stanu drzewostanów i populacji ww. owadów, w szczególności przypląszczka granatka, kornika ostrozębnego i cetyńców. Należy stosować wszelkie znane sposoby postępowania ochronnego, z uwzględnieniem zapisów Instrukcji Ochrony Lasu oraz zasad integrowanej ochrony lasu, w celu niedopuszczenia do namnożenia się i rozprzestrzenienia szkodników kambiofagicznych.
Przedstawione zalecenia mają charakter ogólny. Szczegółowa strategia postępowania powinna być dostosowana do każdego gatunku owada, z uwzględnieniem aspektów ekologicznych i ekonomicznych oraz zaakceptowana przez RDLP, ZOL i nadleśnictwo.

**Zestawienie rzeczowo-finansowe zadań z zakresu ograniczania populacji szkodliwych owadów techniką lotniczą i naziemną
dofinansowanych ze środków funduszu leśnego - na potrzeby rozliczenia końcowego akcji w 2022 roku**

RDLP	Nadleśnictwo	Nr zbiorczej noty księgowej z RDLP	Data zbiorczej noty księgowej z RDLP	Rodzaj zadania*	Jednostka**	Ilość	Czas lotu*** HH:MM	Jednostka organizacyjna LP zawierająca umowę****	Nr umowy, w ramach której wykonano usługę lotniczą	Data zawarcia umowy, w ramach której wykonano usługę lotniczą	Wykonawca usługi lotniczej	Koszt netto do refundacji z FL (zł)

* np. usługa lotnicza/zabieg naziemny; zakup środka ochrony/adiuwantu (podać nazwę np. Mospilan 20 SP, Ikar 95EC); magazynowanie i transport

** ha; kg; l; brak jednostki dla transportu i magazynowania

*** podać tylko w przypadku usługi lotniczej

**** DGLP, RDLP. Nadleśnictwo

Meldunek nr..... z dnia2022 roku
Ograniczanie populacji szkodliwych owadów w 2022 roku techniką lotniczą i naziemną

RDLP	Nadleśnictwo	Rodzaj sprzętu*	Powierzchnia zabiegu (ha)			Gatunek dominujący	Środek ochrony roślin	Ilość zużytego środka (l lub kg)	Uwagi**
			ogółem	w tym:					
				zabieg powtórny	LN				

*Rodzaj sprzętu - samolot, śmigłowiec, sprzęt naziemny (w przypadku chrabąszczowatych), zbiór ręczny (w przypadku chrabąszczowatych).

**Uwagi - np. jednorazowa zgoda MRiRW, zabieg w ramach doświadczeń IBL.